KOD ANGÅENDE YRKES- SOCIALT OCH ETISKT ANSVAR FÖR CHEFER&SPECIALISTER

Innehåll

FÖRORD **5**

KOD ANGÅENDE YRKES- SOCIALT OCH ETISKT ANSVAR FÖR CHEFER&SPECIALISTER **7**

FÖRORD ***7***

CHEFER&SPECIALISTER ***8***
Art 1. Allmänt *8*
Art 2. Långsiktighet i miljöarbetet *8*
Art 3. Mänskliga rättigheter *8*
Art 4. Regler och normer *8*
Art 5. Yrkesintegritet *8*
Art 6. Medbestämmande *8*
Art 7. Dataskydd - Personlig integritet *8*
Art 8. Information och utbildning *9*
Art 9. Konfidentialitet *9*
Art 10. Moraliska konflikter *9*

NATIONELLA FACKFÖRENINGAR ***10***
Art 11. Uppdrag *10*
Art 12. Skydd *10*
Art 13. Återrapportering *10*

UNIS VÄRLDSKOMMITTÉ FÖR CHEFER&SPECIALISTER ***11***
Art 14. Dialog över yrkesgränserna *11*
Art 15. Tillämpning *11*
Art 16. Översyn *11*

UNI
Av. Reverdil 8-10
CH - 1260 Nyon 2
Tel: +41 22 365 21 00 / Fax: +41 22 365 21 21

Geneva 05 - 2000 / Ref. No. 11

FÖRORD

Vi lever under en period av omvälvningar, där ekonomi, vetenskap och teknik får en avgörande betydelse. Vetenskapliga framsteg och nya teknologier påverkar arbetet och det dagliga livet på ett sätt som saknar motstycke, och arbetstagarna står i förändringarnas frontlinje. Eftersom globaliseringen har fått fortgå ohämmat och okontrollerat, har resultatet blivit outhärdligt. Situationen kräver en omdefiniering av människans förhållande till hennes naturliga hemvist.

I denna miljö som präglas av hyperkonkurrens leder faktum att vetenskap och forskning underordnas ekonomiska intressen till misstro. Det frammanar också frågeställningar om dessa ekonomiska verksamheters legitimitet och om aktörernas sociala och etiska ansvar.

Högt kvalificerade yrkesmänniskor, chefer och ingenjörer upptäcker att de befinner sig i hjärtat av det ”etiska dilemmat”. Det är dessa anställda som utvecklar nya produkter och tekniker, utarbetar marknadsföringsstrategier och öppnar nya marknader. Deras beslut påverkar miljön, arbetsförhållandena och konsumenterna. Det som på individnivå kan vara ekonomiskt försvarbart kan i värsta fall också slösa på naturens resurser, skada miljön, leda till att arbetstillfällen försvinner, vara skadligt för konsumenter eller ett sätt att kringgå handelsförbud.

Anställda agerar naturligtvis inom ramen för ett anställningsförhållande och enligt instruktioner från deras arbetsgivare, som också har det yttersta ansvaret. Det innebär dock inte nödvändigtvis att dessa anställda inte också har ett eget, eller kollektivt ansvar.

Det har nyligen förekommit ett antal fall då anställda har vägrat att utföra vissa uppgifter som de har ansett vara oansvariga. I synnerhet fackföreningar tar allt oftare upp frågor om yrkesmässig etik. Ibland drar anställda fram projekt eller förhållanden i sina företag, som de anser vara oansvariga, i det offentliga ljuset. Att avslöja oegentligheter i företaget, eller som man säger ”blåsa i visslan”, är en företeelse som ägnas stor uppmärksamhet i flera i-länder. Det har länge varit dags för ett skydd för sådana ”tjallare”. Det bör finnas lagar som stöds av regeringarna, arbetsgivarna och fackföreningarna, och som ger dem som avslöjar oegentligheter ett juridiskt skydd mot repressalier från arbetsgivares sida. Denna företeelse kommer att bli vanligare i och med att konsumenter och arbetsgivare ställer högre etiska krav på företagen.

”Ansvarsprincipen” som föreslås i denna handling, och som innebär att varje individ förväntas agera på ett ansvarsfullt sätt gentemot mänskligheten, kan synas kunna bli allmänt accepterad, men den stöter snart på sina gränser i företagen. Det krävs fortfarande mycket mod av enskilda individer för att de skall offentliggöra oegentligheter i deras företag som de anser vara oetiska, eller för att de skall vägra att utföra arbetsuppgifter. Personer som modigt står vid sina principer anklagas ofta för illojalitet gentemot sina arbetsgivare och utsätts för varningar, repression, uppsägningar och ändlösa konflikter i arbetsdomstolar.

Fackföreningsrörelsen har en roll att spela i sammanhanget. Att erkänna ”Ansvarsprincipen” som en

maxim för individers agerande är ett steg i riktning mot ett ekologiskt ansvarstagande, en socialt tolerabel teknisk utveckling och etiska värden i affärslivet. Utvecklingar och problemställningar som måste formas och lösas av samhället i dess helhet skall dock inte behöva bäras av enskilda individer.

Måttstockarna för ett moraliskt och etiskt ansvarsfullt handlande är mindre tydliga. Gränsen för när handlingar inte längre är etiska påverkas av ett antal förhållanden, och är dessutom inte statisk. Det är därför svårt för enskilda individer att avgöra huruvida, och i vilket läge, vissa reaktioner är berättigade, bland annat vägran att utföra vissa uppgifter, och om deras individuella bedömning håller inför domstol om det kommer så långt.

Denna publikation försöker fylla en viktig funktion, att skapa en kollektiv grund för den individuella ansvarsprincipen i samband med handlingar som syftar till

- att skydda ett ansvarsfullt handlande, att göra det till föremål för kollektiva förhandlingar, och i fall av konflikter, att sörja för ett juridiskt skydd mot uppsägningar och diskrimination, samt att ge de berörda ett mänskligt och moraliskt stöd

- att bedriva lobbyarbete för att det skall skapas en juridisk grund för vägran att utföra arbetsuppgifter av samvetsskäl

- att främja ett ansvarsfullt handlande

- att främja utarbetandet av etiska riktlinjer för olika sektorer i ekonomin

- att uppmuntra en diskussion i etiska frågor i yrkeslivet, att organisera möten och annat som möjliggör ett utbyte av idéer och information mellan yrkesmänniskor.

Chefer&specialister har en nyckelroll i samband med globaliseringen. Om hyper-konkurrensen tillåts fortsätta utan någon som helst kontroll kommer dess effekter att utgöra ett allvarligt hot mot mänskligheten. Hyper-konkurrensen förutsätter en social dimension, annars räknas endast marknaden och ett företags andel av dessa världsmarknader.

För att bevara sin konkurrenskraft utvecklar företagen nya och hårda ledningsmetoder som kommer att underminera den sociala sammanhållningen om vi inte agerar nu. Dessa anställda och deras fackföreningar har en avgörande roll att spela för att man i affärsverksamheten skall ta ett tillräckligt socialt och etiskt ansvar. UNIs kommitté för chefer&specialister hoppas att denna publikation skall vara ett steg i denna riktning.

Philip J. Jennings
Generalsekreterare

KOD ANGÅENDE YRKES- SOCIALT OCH ETISKT

ANSVAR FÖR CHEFER&SPECIALISTER

FÖRORD

UNIs världskommitté för chefer&specialister har beslutat att rekommendera följande KOD för medlemmar som har sådana befattningar. Koden innehåller de regler man kan förvänta sig att medlemmar följer när de utför sina uppgifter inom respektive sakområde. UNI-förbunden representerar ett stort antal individer som är anställda inom företag som är verksamma i många olika länder och p g a detta arbetar inom olika kulturer, ekonomiska och sociala förhållanden och under olika lagstiftning, regler och bestämmelser som ofta går in i varandra eller överlappar varandra.

Ständiga omfattande förändringar inom ekonomi, vetenskap och teknologi spelar en stor roll för dessa tjänstemäns arbetsliv. Vetenskapliga och teknologiska processer har en större inverkan på de ledande tjänstemännens arbete och liv än någonsin tidigare i vår historia.

Tron på att teknologin successivt kan lösa de problem som den ofta själv har skapat har i viss mån försvagats. Chefer&specialister möter numera ofta tvivel och osäkerhet som skapats av komplexa och till synes oflexibla teknologier där oenigheten mellan experter angående möjliga konsekvenser ibland föranleder ifrågasättandet av objektiviteten hos vetenskapliga framsteg.

P g a att det är stora skillnader i dessa tjänstemännens arbetsvillkor beroende på var i världen de arbetar är det omöjligt att omedelbart uppnå alla de mål som fastläggs i denna KOD.

Även om denna KOD är inriktad på dessa tjänstemännens ansvar så fråntar detta inte det ansvar som åvilar andra aktörer, t ex arbetsgivare, aktieägare, regeringar, politiker och allmänheten.

Denna KOD är inte ämnad att påverka eventuella anställningskontrakt. Den är inte heller en ersättning för de interna regelsystem som kan finnas inom UNI-förbund.

CHEFER&SPECIALISTER

Art 1. Allmänt

I sin yrkesutövning ska tjänstemän ledande ställning beakta inte bara vetenskapliga, tekniska och ekonomiska överväganden utan också sociala, miljömässiga och etiska konsekvenser av sitt arbete.

Dessa tjänstemäns ansvar för en varaktig välfärd i samhället är en integrerad del av deras yrkesansvar.

De ska sträva efter att deras arbete bidrar till en jämn fördelning av världens resurser.

Art 2. Långsiktighet i miljöarbetet

Chefer&specialister ska göra allt för att uppnå långsiktiga lösningar och undvika faror som kan orsaka dödsfall, skador eller ohälsa för någon. De ska också undvika att skada naturen eller handelsvaror genom handling eller underlåtenhet i sin yrkesutövning.

Chefer&specialister ska göra allt för att skydda allmänhetens intresse angående hälsa och säkerhet.

Art 3. Mänskliga rättigheter

Chefer&specialister ska respektera och försvara mänskliga rättigheter, inklusive fackliga rättigheter, genom att stödja internationella normer.

De ska ha rätten att organisera sig och aktivt delta i arbetsgemenskapen - särskilt inom fackförbund - för att bidra med sina yrkeskunskaper.

Art 4. Regler och normer

Chefer&specialister ska göra sig väl förtrogen med kulturen, ekonomin, sociala utvecklingen, lagar och regler i det land där de är yrkesverksamma.

Art 5. Yrkesintegritet

Chefer&specialister ska handla så att man inte kommer eller riskerar att komma i konflikt med yrkesintegriteten under fullföljandet av arbetsuppgifterna. De ska särskilt bemöda sig om att på allt sätt träffa affärsavtal som är rättvisa, klart formulerade och omfatta de sociala reglerna.

Chefer&specialister ska uppträda ansvarsfullt och hederligt.

Art 6. Medbestämmande

Chefer&specialister ska stödja den demokratiska processen inom industrin, speciellt kollektivavtalsförhandlingar och uppbyggandet av system för de anställdas deltagande inom företaget och på arbetsplatsen.

De ska eftersträva en garanti om påverkan för dem som berörs av organisationsförändring eller införande av ny teknologi genom konsultation angående genomförandet av förändringar och system och dessas effekt på arbetsförhållandena.

Art 7. Dataskydd - Personlig integritet

Chefer&specialister ska tillse att skyddet av persondata och integritet är uppnås. Särskilt ska tillämplig nationell eller internationell reglering efterlevas.

Art 8. Information och utbildning

Chefer&specialister ska vidta åtgärder för att vidmakthålla och utveckla sin yrkeskompetens och kunskap inom sina områden och att hålla sig informerad om utvecklingen ekonomiskt, vetenskapligt, socialt och andra tillämpliga områden i förhållande till sitt yrke.

De ska vidta åtgärder för att främja information om fortbildning för sina underställda och uppmana sina arbetsgivare att på lämpligt sätt ge möjligheter för de anställda att delta i fortlöpande kompetenshöjande kurser och seminarier.

Dessa tjänstemän ska bekantgöra sig med arbetsplatsens system och applikationer, vilka konsekvenser dessa medför för de anställda samt visa vilja och förståelse för alla inblandades behov och intressen.

Art 9. Konfidentialitet

Chefer&specialister ska inte vidarebefordra eller tillåta vidarebefordran av information som erhållits under ”tystnadsplikt” i yrkesutövningen och som inte redan är tillgänglig för allmänheten om inte dessa tjänstemän fått skriftligt tillstånd till vidarebefordran.

De ska dock vidarebefordra information där detta ligger i allmänhetens intresse.

Art 10. Moraliska konflikter

De som informerar allmänheten i enlighet med föregående artikel eller vägrar att arbeta med projekt som strider mot tidigare artikel, ska vara skyddad från uppsägning och ska inte heller få försämrade anställningsförmåner.

NATIONELLA FACKFÖRENINGAR

Art 11. Uppdrag

Fackföreningar anslutna till UNI och med chefer&specialister som medlemmar ska sprida denna KOD till sina medlemmar och främja yrkes-, socialt och etiskt ansvar på arbetsplatserna.

Art 12. Skydd

Fackföreningar ska understödja dessa tjänstemäns yrkes-, sociala och etiska ansvar och skydda sina medlemmar vid eventuella konflikter genom juridisk rådgivning och stöd och genom kollektiva överenskommelser.

Art 13. Återrapportering

Fackföreningar ska rapportera till UNIs världskommitté för chefer&specialister om sina erfarenheter om bra exempel samt om konflikter kring dessa tjänstemäns yrkes-, sociala och etiska ansvar.

Art 14. Dialog över yrkesgränserna

UNI kommer att via sina kontor möjliggöra diskussioner mellan individer med olika yrken och specialiteter och att garantera en dialog i ämnen som väljs av världskommittén. Dokumentation från dessa diskussioner kommer att presenteras löpande.

Art 15. Tillämpning

Världskommittén kommer att tillskapa system på regional och internationell nivå för att diskutera och tillämpa denna KOD.

Världskommittén kommer att inrätta ett bibliotek med erfarenheter om både bra exempel och konflikter kring dessa tjänstemäns yrkes-, sociala och etiska ansvar.

Världskommittén kommer att samarbeta med tillämpliga organisationer och institutioner för att främja innehållet i denna KOD och garantera respekten för den.

Art 16. Översyn

Världskommittén ansvarar för en fortlöpande uppföljning av tillämpning och relevans av denna KOD för yrkes-, socialt och etiskt ansvar.

Antagen av FIETs världskommitté för chefer&specialister den 13 maj 1997